Domoljubni radio

Portal domoljubnog radija

1. Objava iz serijala „Kako ojačati borbu protiv stereotipa i predrasuda“ – Što su stereotipi i predrasude i zašto educirati o njima? – autor Antun Brađašević

Antun Brađašević · Tuesday, September 12th, 2023

Za prvi tekst iz ovog serijala donosimo vam neka razmišljanja koja smo razmijenili s mr.sc. **Vesna Oršulić**, dr.med. specijalist obiteljske medicine i gestalt psihoterapeuta te seksualne savjetnice. Dr. Oršulić je rođena Zagrepčanka gdje je 1996. godine magistrirala na Medicinskom fakultetu, zatim 2003. godine završila za Gestalt psihoterapeuta, a od 2007 je specijalist obiteljske medicine. Ovih dana diljem Hrvatske promovira svoju najnoviju knjigu pod naslovom “Spašavala sam brak, a spasila sebe”.

Razgovarali smo s njom o tome što su to stereotipi i predrasude i kako ih možemo prepoznati kod drugih i kod sebe. Kako oni utječu na osobe na koje se odnose ali i općenito na društvene odnose? Kako educirati osobe o tome kako mogu promijeniti svoje stereotipe i predrasude prema drugim osobama? Možemo li se i kako mijenjati? Analizirali smo neke „klasične“ stereotipe i predrasude no navodili i primjere diskriminacije. Evo što smo kao zajedničke teze i razmišljanja izdvojili iz tog razgovora:

„Naše društvo je bez sumnje opterećeno stereotipima i predrasudama, a tu su i razni oblici diskriminatornog ponašanja. Na početku bilo kakve analize trebalo bi definirati neke pojmove. Prije svega trebamo krenuti od toga što je to stav. To je vrednovanje ljudi, objekata ili ideja. Svaki stav ima 3 komponente kojih smo katada svjesni, a katada ne. Prva je je razumska ili spoznajna, druga komponenta je naš emocionalni odgovor na to što smo zaključili, i tek treća je naše ponašanje koje ovisi o našim spoznajama i emocijama vezanim uz to. Možemo prikazati kako nastaju stereotipi, predrasude i diskriminacija. Što je to stereotip? To je pojednostavljeno mišljenje, pristrana i nekritična procjena bilo ljudi, situacija ili događanja. Možemo zaključiti kako imamo jako puno stereotipa i predrasuda u našem društvu. Postoje razni stereotipi, neki se odnose na vjeru, naciju, spol, na zdravlje, na način hranjenja, na neku seksualnu orijentaciju,... To je iznimno mnogo prilika koje su često kulturalno uvjetovane, koje su donesene iz obiteljskog doma, one su nesvjesne i nenamjerne.

Mi često puta
povrjeđujemo druge ljude a da toga uopće nismo svjesni. Zato trebamo osvijestiti gdje smo mi, svatko od nas kao pojedinci u cijelom tom ciklusu. Evo nekoliko primjera. Nama je npr. posve normalno reći kako su svi profesori rastreseni, kako su Japanci i Njemci pedantni i marljivi, kako su svi crnci glazbeno i ritmički vrlo talentirani, kako su Dalmatici lijeni a Zagorci pijanci, …

Kada upotrijebimo neki sterotip to znači kako smo nekom pojedincu dali neprovjerene, pojednostavljene prosudbe koje vrijede za cijeli jedan narod ili grupaciju ljudi, i time smo nanijeli nepravdu. Nekad su stereotipi točni, ali su i dalje stereotipi. Ipak, najčešće su netočni. Jedan od stereotipa koji je točan je onaj kad se kaže kako su svi muškarci agresivniji od žena. To je točno zato što je broj kaznenih prijava govori u prilog muškog nasilja. Međutim što to znači nekom novinaru ili muškacu nekog zanimanja koji npr. nije agresivan? Dakle tom čovjeku je „priljepljena“ nekao osobina koja s njim nema nikakve veze i nanijeli smo mu nepravdu.

Na stereotip se

nadovezuje predrasuda. Što je to predrasuda? To je naš emocionalni odgovor na to što smo si zamislili. Stereotipi su najčešće nesvjesni pa ih stoga ne možemo niti kontrolirati. Zato ih valja osvještavati kako bi smo s njima mogli nešto napraviti. Nakon što dakle imamo pojednostavljena mišljenja kojima smo dodali neku emociju, mi se u skladu s tim počinjemo ponašati i tu se javlja treća komponenta. I to naše ponašanje dovodi do diskriminacije.

Diskrimincija je
uvijek loša jer oštećuje i nas koji diskriminiramo i one koje diskriminiramo. Kako iz svega toga izaći? Prvo moramo osvjestiti koji i kakav stereotip imamo. To se mora početi raditi u obitelji a potom nastaviti kroz boravak djeteta u vrtiću, školi, i tako dalje redom u životu. Psiholoz-stručnjaci, već kroz odgovarajuće igre-slagalice, mogu ukazivati npr. na to kako su u društvu svi lljudi i žene potrebni, i oni visokoga ili niskog rasta, zdravi, bolesni, deblji, mršaviji, različite boje kože, nacionalnosti, vjeroispovjedi,…

Moramo paziti da druge ne povrijedimo. Kako osim edukacijom maknuti stereotipe? Trebali bi smo ih znati prepoznati i otkloniti neke predrasude koje nosimo u sebi iz obitelji i okoline u kojoj smo boravili. Sjetimo se kako su npr. za vrijeme poplava u Gunji, na sanaciji šteta radili i Muslimani i Hrvati i Srbi. Tada smo svi bili samo ljudi pogođeni elementarnom nepogodom. Nažalost čim to prestane, opet se počnemo dijeliti na isti način kao i prije. U vrijeme potresa u Zagrebu i skupine nogometnih navijača Torcide i BBB su zajedno pomagali unesrećenim građanima. Prvi su izašli na ulice pomoći ljudima i to su radili zajedno, ainače ne mogu biti niti na jednoj utakmici zajedno da se ne potuku. Ljudi imaju priliku u životu se mijenjati i na bolje i na gore.

Trebali bi smo nastojati biti bolji ljudi odnosno biti bolji jedni prema drugima i ispravljati svoje greške. Svaki put kada primjetimo odnosno osvijestimo stereotip kod sebe ili kod drugih, trebali bi smo reagirati. Ako netko ne upozori na stereotip on se neće moći prepoznati. Čovjek u podsvijesti želi biti dobar ali često puta loše stvari radi nenamjerno. Treba dati priliku sebi i drugima kako bi smo bili bolji. Ljudi često puta ne priznaju sami sebi kako su npr. debeli i kako je to npr. razlog što se neki tome ismijavaju. Neki zbog tih i takvih uvreda doživaljavaju traume i potraže i liječničku pomoć kod terapeuta. U današnje vrijeme je dovoljno biti npr. tek nešto starije dobi pa možete biti izloženi uvredama poput „pa on je star, nesposoban, nekoristan društvu,…“.

Okolina zna često
biti vrlo okrutna prema onima koji su drugačiji, no tome se treba znati ophrvati i oduprijeti. Danas se masovno promiče stereotip kako bi smo npr. svi trebali biti vitki, zgodni, mladi, savršeni, što je dakako apsurd i glupost. Takav stereotip se često promiče kroz medije, a iza svega se krije često i

interes kapitala, marketinga, zarade i profita. Mnogi zbog svoje „nesavršenosti“ bivaju vrlo frustrirani mada ne bi trebali biti.

Pokušava se „urezati“
nekakava slika savršenstva kroz časopise, TV, elektroničke medije,…, kako npr. žene trebaju imati određene proporcije grudi, bokova, lica, no to nema veze s relnim životom. I muškarci bi npr. trebali imati „isklesano“ tijelo s „pločicama“ no najčešće ih npr. na bazenima ili na moru viđamo s „pivskim stomacima“ i pokojim kilogramom viška. Neki u šali kažu kako je baš cool biti nesavršen, pravdajući tako i neke svoje loše prehrambene ili radne navike.

Česti su stereotipi i na socijalni status pojedinaca pa neki kažu kako je neki čovjek siromašan jer je nesposoban i „nije se snašao“ u životu, a drugi pak odobravaju i kriminalne radnje pojedinaca te za takve osobe kažu kako su „sposobni“. Kada govorimo o pojmu poštenja, mnogi ljudi dakako ponajprije za sebe kažu kako su upravo takvi, a poštenje drugih vole propitivati i kritizirati.

U mnogim situacijama postoje tzv. dvostruka pravila, a ona su uvijek vrlo problematična. Postavlja se i pitanja morala i moći u društvu, jer ljudi na određeni problem gledaju sa različitih pozicija i stajališta. Npr. neki poslodavci ne žele zapošljavati Rome jer misle kako je odbojna njihova boja kože, kako nemaju odgovarajuće higijenske navike, te kako su u pravilu neobrazovani i problematični. Život međutim katkada osobe koje tako misle osvjesti na grub način pa npr. kada doživite nekakvu nezgodu, oni lijepi i bogati prolaze kraj njih i ne žele pomoći, a ruku pruži onaj čovjek druge boje kože i nižeg socijalnog statusa koji ne gleda nekoga kao imućnog nego kao osobu koja treba pomoć. Romska zajednica se vrlo dinamično mijenja i to treba ljudima pokazati i o tome educirati javnost. Netko će reći kako su nam prije bili problem Romi a to sada više nije tako jer su problem Nepalci, migranti i prognanici iz Ukrajine? Mnogi ljudi će reći kako nemaju ništa protiv njih, no sami sebe će katkada uloviti u razmišljanju kako im ipak u nečemu „nisu mili i dragi“.

Moramo biti empatični
prema ljudima u nevolji i trebamo se sjetiti kako smo i mi kao narod prošli teške trenutke u Domovinskom ratu ili i sami potječemo iz obitelji čiji su predci nekada živjeli u teškim životnim uvjetima pa su morali ići u inozemstvo raditi kako bi prehranili svoje obitelji.

U našem društvu je
problem što smu izgubili bilo kakve kriterije a teleranciji se nismo nikada naučili. Neki ljudi misle kako je neprihvatljivo sve ono što oni ne rade ili što oni nisu. Dakle dugačiji pogledi na seksualnost, spolnost, političku opredjeljenost, vjeru,… Tu se pojavljuje isključivot koja se mora razmotriti sa raznih strana.

Tko nama daje pravo
da mi imamo apsolutno pravo biti uvjek u pravu, a drugi su u krivu? Trebamo se poštovati kao ljudi i moramo se naučiti tolerirati sve različitosti. Kada je riječ o spolnosti izgleda da smo danas izgubili osnovne značajke muškog i ženskog spola jer imamo feminizirane muškarce i maskulinizirane žene. Djeca koju bi trebali odgajati više ne znaju što bi bili, jer im se ne sviđa odviše ni mama ni tata, pa bi rado bili neki treći spol. Treba razumjeti mlade koji se

pokušavaju boriti za sebe, a to često izaziva ljutnju okoline.

Treba u svakom slučaju znati prihvatiti različitost. Država, institucije, ovi, oni, svi se kao trude oko suzbijanja stereotipa i predrasuda, no najviše je do pojedinca. Svatko mora „raditi“ na svojim predrasudama.

Moramo stvarati
kulturu dijaloga i razuma. Kada galame nepristojni onda se često oni pristojni povlače. To stvara katkada dojam kako je cijelo društvo uglavnom negativno i kako su oni pozitivni u velikoj manjini. I to je privid. Za kraj dobra izreka. Albert Einstein je jednom rekao: „Predrasudu, stereotip i diskriminaciju je teže razbiti nego atom.“

Autor: Antun Brađašević

Ciklus objava „Kako ojačati borbu protiv stereotipa i predrasuda“ – financijski podržava Agencija za elektroničke medije kroz projekt “Poticanje novinarske izvrsnosti 2023.”

This entry was posted on Tuesday, September 12th, 2023 at 10:02 pm and is filed under Nekategorizirano You can follow any responses to this entry through the Comments (RSS) feed. Responses are currently closed, but you can trackback from your own site.